

STATISTIKANÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Tallinn	15.06.2016 nr 6 sn
---------	--------------------

Algus kell 14.30, lõpp kell 16.45

Juhatas: Tõnu Kollo

Protokollis: Kristiina Traumann

Võtsid osa: Ülo Kaasik, Urmet Lee, Andres Ojaver, Andres Oopkaup, Allan Puur, Margus Sarapuu, Hede Sinisaar, Marko Udras

Puudus: Taavi Kand, Ilmar Lepik, Kätlin Mandel, Hannes Pahapill

Kutsutud:

Statistikaameti statistika levi osakonna planeerimise peaspetsialist Reet Romanov

Statistikaameti ettevõtlus- ja põllumajandusstatistika osakonna juhataja Ene Saareoja

Statistikaameti üldosakonna juhtivspetsialist Diana Beltadze

Statistikaameti peadirektori asetäitja Tuulikki Sillajõe

Rahandusministeeriumi halduspoliitika osakonna peaspetsialist Peeter Viigimets

Tervise Arengu Instituudi tervisestatistika osakonna juhataja Natalja Eigo

Päevakord:

- Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatööde loetelu kohta statistikanõukogu arvamuse kinnitamine Rahandusministeeriumile esitamiseks
- Ülevaade registripõhise rahva ja eluruumide loenduse (REGREL) ettevalmistusest
- Info

Otsustati:

Kinnitada päevakord.

- **Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatööde loetelu kohta statistikanõukogu arvamuse kinnitamine Rahandusministeeriumile esitamiseks**

Reet Romanov tegi ülevaate statistikanõukogu arvamuse projektist Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatööde loetelu kohta (lisa 1).

Statistikatööde loetelu koostamisel on arvesse võetud EL-i õigusaktidest tulenevaid kohustusi, rahvusvahelistele organisatsioonidele andmete edastamise kohustust ning vajadust leida projekti "Aruandlus 3,0" elluviimiseks ressursse.

Nõukogule esitatud statistikatööde loetelus on 2017. aastal 148 statistikatööd, kogumaksumusega 6,8 miljonit eurot. Sealhulgas on kaheksa tööd, mille rahastamiseks on esitatud riigieelarve lisaelarvetaotlus, maksumusega 636 200 eurot. Seda lisaelarvetaotlust ei ole rahuldatud. Lisaelarvetaotluses olevad statistikatööd on Euroopa vanemaealiste uuring, Äriteenuste tootjaindeks, Palgaerisuste parem kättesaadavus, Uute andmeallikate kasutuselevõtmine, Keskkonnakaitsekulutuste arvepidamine, makrotasand, Keskkonnakaitsekaupade ja -teenuste sektori arvepidamine, Energia arvepidamine ning Aegridade taastamine.

Statistikaamet on teinud ettepaneku vähendada riikliku statistika tootmist (lõpetada täielikult siseriiklik statistikatöö, vähendada siseriikliku osa statistikatöös või lõpetada siseriiklik osa statistikatöös) 32 statistikatöö puhul maksumusega 274 200 eurot ja suunata saadav kokkuhoitud ressurss projekti Aruandlus 3.0 elluviimisele. Statistikaamet on selle ettepaneku teemal kohtunud vastavate peamiste avaliku huvi esindajatega: Maaeluministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Justiitsministeeriumi ning Kultuuriministeeriumiga. Need ministeeriumid on valmis loobuma siseriiklikust statistikast 15 800 euro ulatuses. Kokku oleks võimalik Statistikaameti sees ümber suunata statistikatööde maksumusest ca 76 000 eurot.

Aruandlus 3.0 tööjookulude rahastuse vajadus ning vajadusele kätte leidmine on aastati järgmine: 2017. ja 2018. aastal 488 400 eurot, 2019. aastal 325 600 eurot ning 2020. ja 2021. aastal 97 000 eurot.

Aruandlus 3.0 eesmärk on töötada välja personali- ja majandusarvestuse andmete automaatse liikumise tehnoloogiline lahendus, lähtudes minimaalsuse ja lihtsuse printsiibist. Seega on kavas otsida ka statistika tegemise sisendiks alternatiivseid andmeallikaid. Täiendav tööjookulu tekib sellest, et on vaja hinnata nende alternatiivsete andmeallikate sobivust statistika tegemiseks ning välja töötada statistika arvutamise mudelid. Kulude arvutamise aluseks on 2016. aasta esimeses pooles palga- ja tööjõunäitajate puhul saadud kogemus ja tegelik tööjookulu. IT kulud esitatud summades ei kajastu, sest nendele saab taotleda katet struktuurifondidest.

Kui Statistikaamet projektiga Aruandlus 3.0 liitus, siis ei olnud projektiga kaasnevate tööjookulude rahastusest juttu. Oli loomulik käik, et SA selle projektiga liitus.

Arutelu ja ettepanekud:

Statistikaamet ei peaks nõukogule kokkuhoiukohtade otsimisel näitama ainult statistikatöö kogumaksumust, vaid ka otsest tööjookulu ja pigem ka FTEsid. Tööjõu ümberpaigutamisel ühelt statistikatöölt teisele üldkulu ju ei muutu.

Usaldust ei tekita statistikatöö maksumus või kokkuhoid 100 eurot aastas. Kas ikka on vaja nõukogule nii detailset infot esitada?

Tahaks näha kompleksset lahendust. Riikliku statistika tegemise finantseerimine ei ole statistikanõukogu pädevuses. Rahandusministeerium ja Statistikaamet peaksid tegema ühise pingutuse, et leida probleemile lahendus.

Statistikaamet on teinud ettepaneku vähendada siseriikliku statistikat, et leida rahastus Statistikaametis sellega kaasnevale arendustööle. Ühelt poolt on taotletava vähendusega saavutatav potentsiaalne kokkuhoid väiksem kui Statistikaametile Aruandlus 3.0 tegemiseks vajaminev ressurss. Teiselt poolt pole ju kindel, et ministeeriumid seda ettepanekut toetavad. Seega, kui vajalikku summat kokku ei saada, siis lihtsalt aeglustub Aruandlus 3.0 edasiliikumise kiirus.

Statistikanõukogu arvamuses statistikatööde loetelu kohta peab pöörama tähelepanu ka neile elementidele, millele ei ole eelmise aasta arvamuse alusel reageeritud. Eelkõige puudutab see siseriiklike tellijate tehtud täiendusettepanekuid, millele ei ole Rahandusministeeriumilt konkreetset vastust tulnud. Oluline on näidata tervikpilti, s.o riigi kogu statistikavajadust.

Statistikatööde loetelu muudatusettepanekud peaks jõudma rahandusministrini juba teiste ministeeriumidega toimuvate läbirääkimiste käigus. Et enamik statistikatöid on eri valdkondade vajadused, siis peaks täiendavad statistikavajadused eelarveläbirääkimiste käigus jõudma esimesena kantslerite nõupidamisele, kus osalevad kõigi ministeeriumide esindajad. Lisaks, kuna statistikanõukogu arvamus ei ole saanud üldiselt tagasisidet, siis oleks variant viia ka statistikanõukogu arvamus samale nõupidamisele, kus teemad läbi arutada. Vajadus on laiemal diskussioonil järele.

Teiselt poolt, nõukogu on saanud korduvalt ülevaate Statistikaameti eelarve kalkulatsioonidest, aga vaja konkreetset ülevaadet, kuidas eelarve läbirääkimised toimuvad.

Sisuliselt annavad Statistikaametile tööülesandeid teised ministeeriumid, kuid raha tööde teostamiseks eraldab Rahandusministeerium. Ministeeriumid, kes Statistikaametilt töid tellivad, ei tunneta statistikatööde maksumust kuluna. Kui jagada Statistikaameti eelarve ministeeriumide vahel, nii et iga ministeerium maksaks kinni statistikatööd, mille puhul ta avaliku huvi esindaja on, siis omaks statistikatöö väärtus ministeeriumidele hoopis teistsugust tähendust. Samas, tegemist on fundamentaalse probleemiga, mis esineb ka Euroopa Liidu tasemel. Kui iga ministeerium peaks tööde teostamise raha eraldama oma eelarvest, siis vastav ministeerium pööraks tõenäolisemalt suuremat tähelepanu sellele, kas vastavat statistikatööd on vaja ning kui tihti peaks vastavat statistikatööd tegema või leitakse alternatiivne koht, kes pakub vastavat tööd odavamalt. Samas tekib odavuse puhul oht, et ei täideta riiklikule statistikale esitatavaid kvaliteedinõudeid.

Statistikaameti võimalus leida raha asutusesisestest ressursside arvelt on tegelikult olematu. Niimoodi suures pildis edasiminekut ei toimu. Samas, RM ootab, et SA otsiks raha sisemise kokkuhoiu arvelt. Tõdeti, et 100-eurosed kokkuhoiuettepanekud eelarves ei tekita nõukogu liikmetes usaldust. Üksikud

numbrid ei näita suures pildis üldiselt midagi. Lisaks, nõukogul peab olema ülevaade, mille alusel on tekkinud ärajäetavate statistikatööde nimekiri.

Aruandlus 3.0 projekti ei peaks rahastatama Statistikaameti kokkuhoiu arvelt, vaid peaks esitama lisataotlused ning tegema kokkulepped RM-iga. Kui statistikanõukogu saab veenduda, et Aruandlus 3.0 projekti kalkulatsioon on adekvaatselt koostatud, siis saab nõukogu avaldada ka arvamust, et selle projekti kulu on investering tulevikku. Nõukogu saaks siis omalt poolt soovitada, et raha tuleb selle projekti tarbeks millegi muu arvelt leida. Samuti ootab nõukogu, et Rahandusministeerium ja Statistikaamet näitavad koostöös statistikanõukogule, kuidas on võimalik projektile rahastus leida. Nõukogu kutsus üles mõlemat asutust leidma ühine lahendus olukorrale. Hetke seisuga on statistikaprogrammi võimalik praeguse eelarvega täita, kuid mitte teostada projekti Aruandlus 3.0.

Kokkuvõtteks, nõukogu arvamus peaks sisaldama, et jätkuvalt on suur erinevus riikliku statistika vajaduste ja Statistikaameti rahaliste võimaluste vahel. Projektile Aruandlus 3.0 tuleb rahastus leida muudest vahenditest kui Statistikaameti sisemise kokkuhoiu kaudu. Nõukogu ootab Rahandusministeeriumi ja Statistikaameti täiendavaid lahendusi, seejärel saab nõukogu anda lisaarvamuse. Nõukogu toetab küll Aruandlus 3.0 projekti, kuid selleks on vaja lisarahastust.

Otsustati:

- **Mitte toetada Statistikaameti ettepanekut jätta ära ja vähendada siseriikliku statistika tegemist selleks, et leida ressursse projektiga Aruandlus 3.0 kaasneva tööjõukulu katteks.**
- **Soovitada Statistikaametil esitada statistikanõukogule põhimõtete kirjeldus, mille alusel on koostatud ettepanek siseriikliku statistika vähendamiseks.**
- **Soovitada Statistikaametil esitada statistikanõukogule projekti Aruandlus 3.0 eelarve kalkulatsioon.**
- **Teha ettepanek viia riikliku statistika tegemise rahastamise teema kantslerite koosolekule.**
- **Hede Sinisaar täiendab vastavalt nõukogus toimunud arutelule Reet Romanovi toel 20.06-ks statistikanõukogu arvamuse projekti Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatööde loetelu kohta.**
- **Statistikanõukogu arvamuse Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatööde loetelu kohta kinnitamiseks toimub elektrooniline koosolek.**

• Ülevaade registripõhise rahva ja eluruumide loenduse (REGREL) ettevalmistusest

Diana Beltadze tegi ülevaate REGRELi ettevalmistamisest (lisa 2).

2016. aasta on esimese prooviloenduse aasta, teine prooviloendus toimub 2018. aastal.

Statistikaameti arendustööd on planeerimise ja täpsustamise faasis. Arendustööde rahastus tuleb struktuurfondidest. Raha taotlemise käigus on tulnud vastata paljudele küsimustele ja rohkesti põhjendada. Eelkõige on küsimus, kas registripõhine rahvaloendus on tehtav. Arendustööd peaksid hakkama 2016. aasta jooksul ning suurem osa töödest peaks olema tehtud 2019. aastaks.

2016. aasta esimesel poolaastal on fookuses olnud peamiselt andmehõive 22 registrist.

Registrite kohustusi käsitleva REGREL määruse eelnõu on ootel, kuna TÕR-i täiendamise teemal ei ole lahendust ning ehtisregister esitas oma andmekvaliteedi parandamise tegevuskava alles mõned nädalalad tagasi.

On toimunud REGREL-i teavitusüritused, mis on olnud suunatud eelkõige KOV-idele.

Eesti registripõhine loendus on unikaalne, kuna Eestil on teiste riikidega võrreldes erinev infrastruktuur, näiteks X-tee keskkond, aadressikood ja -standard, mida teistel riikidel ei ole. ADS võiks olla kasutusel kõigis andmekogudes, hetkel saab tõdeda, et seal, kus ADS on kasutusel, on töö muutunud lihtsamaks ning andmete seostamisele ei kulu nii palju aega kui eelmisel loendusel.

Esimese prooviloenduse raport esitatakse 8. detsembril 2016.

Ametiala ja töökoha asukoha registrites puudumisprobleemi lahendab loodetavasti projekt Aruandlus 3.0. Need tunnused jõuab lisada TÕR-i veel 2019. aastal ning siis oleks see ettevõttele ühekordne koormus. Rakendused on MTA-l ka juba täna olemas: näiteks välismaalaste puhul on kohustus lisada nii töökoha asukoht kui ka ametiala töötajate registrisse, kuid Eesti ettevõtetele see kohustus hetkel ei kehti.

Arutelu:

Ressursipuudusega põhjendavad registripidajad ka RIHAs andmete uuendamata jätmist. 2/3 riiklikest andmekogudest ei vasta RIHA nõudmistele, mis tähendab, et need on sisuliselt ebaseaduslikult käima pandud. Rääkimata ISKE-kohastest audititest, mille tegemine on paljudel juhtudel RIHAs märkimata.

On juba ka riigikohtu lahend, mis leidis, et kodanik ei ole kohustatud mitteseadusliku andmekogu täitmiseks andmeid andma.

Loota on olukorra paranemist, sest MKM struktuurivahenditest raha nende registrite arendamiseks, mille andmed ei ole RIHAs korda tehtud.

REGRELi puudutavate andmekogudega peaks olukord olema enam-vähem korras.

Ameti ja toimla küsimus peab lahenema Aruandlus 3.0 abil. Hetkel ei ole plaani „B“ ametiala ja töökoha asukoha andmete saamiseks näiteks töötajate registri baasil. Eeldame, et Aruandlus 3.0 on edukas.

Registrite pidajatel on tahe liikuda paremuse poole. Registrite korrasolek on kasulik nii registritele kui ka Statistikaametile, aga ka ühiskonnale tervikuna, sest andmestiku kvaliteedi paranemine võimaldab omakorda paremat otsuste kvaliteeti.

Siiski jääb probleemiks registris oleva elukoha vastavus tegelikule elukohale. Inimestel on endal väga palju võimalik ära teha, et nende elukoha andmed oleksid rahvastikuregistris adekvaatsed. Eriti suur on see probleem nooremate inimeste hulgas. SA teeb teavitustööd KOV-idele, eesmärgiga probleem lahendada. Samas, ligi kolmandik KOV-e ei kavatse aadresse korrastada, kuigi neil on selleks raha eraldatud.

Tõdeti, et elukoha probleemist tuleks ühiskonda teavitada. Kui inimese elukoht registris ei vasta tegelikkusele, siis on keeruline kokku panna leibkondi (analüüs näitab, et nt suureneb hüppeliselt ühe vanemaga leibkondade osatähtsus) ja rahvastiku paiknemise info ei vasta tegelikkusele. Niisugusel juhul ei kajasta loendus mitte tegelikkust, vaid virtuaalset reaalsust. Selline raha paigutus ei saa olla mõistlik.

Otsustati:

2.1 Võtta ettekanne teadmiseks.

3. Info

9. juunil 2016 ilmus Äripäevas Andres Oopkauba arvamuskirjeldus „[Statistikaamet hakkab EKOMAR aruandega hilinejatele sunniraha määrama](#)“. Äripäeva paberversioonis on selle artikli lühendatud variant. Artikkel kutsus esile osa ettevõtjate pahameele. Ettevõtjate liidud (peale Teenusmajanduse Koja), kellest paljudega on Andres aasta esimesel poolel sel teemal kohtunud, sõna võtnud ei ole. Siiski on rahandusministri poolt tulnud sõnum, et sunniraha rakendamise asemel tuleb otsida muid võimalusi, kuidas andmete esitamine ettevõtja jaoks lihtsamaks teha.

Tegelik probleem on pigem selles, kas Statistikaamet suudab näiteks SKP numbreid arvutada realistiikult või mitte. SKP teemal on näiteks Eesti Pank avaldanud mõne arvamuse. EKOMARi aruanne moodustab umbes 60% sisendist SKP arvutamisel. Kui EKOMARi laekub tähtajaks ainult 30%, siis võib see seada kahtluse alla ka SKP usaldusväärsuse.

Aruandlus 3.0 peaks tulevikus selle probleemi lahendama, kui andmed hakkavad ettevõtete personali- ja majandusarvestuse süsteemidest laekuma Statistikaametile automaatselt. Automaatne andmeedastus rakendub arvatavasti kõige varem 2019. aasta lõpuks. Jääb küsimus, kuidas vahepeal hakkama saada.

Andres Oopkaup pöördub selle teemaga ka rahandusministri poole. Ettevõtete ühendustega on plaanis korralda juuli alguses ümarlaud, et neile olukorda veel kord selgitada.

Eesti Pank rakendab sunniraha samadel põhimõtetel kui Statistikaamet on kavandanud.

Otsustati:

- **Võtta info teadmiseks.**
- **Tunnustada Statistikaameti pingutusi statistika kvaliteedi parendamiseks.**

LISAD:

1. Statistikanõukogu arvamuse projekt Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatööde loetelu kohta
2. REGREL projekti ülevaade

(allkirjastatud digitaalselt)

Tõnu Kollo	Kristiina Traumann
Koosoleku juhataja	Protokollija